MORMÂNTUL EROULUI NECUNOSCUT

Maria Anca STOENESCU

După prima conflagrație mondială, România s-a înscris printre cele dintâi state, care – urmând exemplul Franței –, au decis să înalțe monumente dedicate memoriei celor care au făcut suprema jertfă pe câmpul de luptă.

Astfel, la 17 mai 1923, la cinci ani de la Marea Unire a tuturor românilor s-a dezvelit „Mormântul Eroului Necunoscut" în Parcul Carol [1].

În „Programul Ceremoniei înmormântării ostașului necunoscut" [2], se putea citi: „Pentru preamărirea vitejiei neamului nostru, dovedită încă o dată cu ocaziunea marelui război de întregirea neamului s-a hotărât în al IX-lea an de glorioasă domnie a maiestăților lor Regele Ferdinand I și Regina Maria și în al VII-lea an de la începutul războiului pentru întregirea neamului, dezgroparea rămășițelor pământești ale «Ostașului Necunoscut» și înmormântarea lor de veci în Capitala țării, la București, în ziua de 17 mai 1923 – Ziua Înălțării Domnului – într-un mausoleu din Parcul Carol I în fața Muzeului Militar [3]".

Problema îngrijirii mormintelor se statuase prin Tratatul de la Versailles, stabilindu-se responsabilitatea fiecărei țări de a respecta lăcașul de veci al celor căzuți la datorie.

„Vrednic de remarcat – se spunea în *„Memoriul adresat guvernului român de Societatea Mormintelor Eroilor"*, al cărei președinte era Mitropolitul Primat, dr. Miron Cristea – este că România prin sprijinul puternic dat de Ministerul de Război – este singurul stat care a înțeles să acorde cele mai mari înlesniri, asimilând pe eroii străini cu cei naționali" [4].

De altfel, în urma intensei activități desfășurate, societatea a primit mulțumiri din partea Franței, Angliei, Italiei, Belgiei ș.a.

În anul 1919, o comisie constituită de Ministerul de Război a elaborat un proiect de instrucțiuni prin care s-au fixat „Normele pentru organizarea cimitirelor" [5], iar prin Decretul-Lege nr. 4106 din același an, sub înaltul patronaj al reginei Maria s-a înființat „Societatea Mormintelor Eroilor" [6].

---

[1] În 1905, la sugestia lui Take Ionescu, s-a hotărât transformarea terenului – cunoscut sub numele de „Câmpia Filaretului" și după Revoluția de la 1848, „Câmpia Libertății" și care aparținea municipalității – într-un parc național în care să se inaugureze în anul următor Expoziția jubiliară dedicată împlinirii a patru decenii de domnie a Regelui Carol I, a 25 de ani de când România s-a proclamat Regat și a 1800 de ani de la cucerirea Daciei de către Traian. Lucrările au fost încredințate arhitectului peisagist francez Louis Redont.

[2] Programul Ceremoniei înmormântării „Ostașului Necunoscut", 14–17 mai 1923, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1923.

[3] Inițial această clădire a fost Palatul Artelor al Ministerului de Domenii, conceput în stil neo-românesc și construit în 1906 (după planurile arhitecților Ștefar. Burcuș și Victor Ștephănescu) tot pentru Expoziția Jubiliară, aici fiind expusă întreaga colecție de obiecte militare. În 1919 Ministerul de Domenii a cedat edificiul Ministerului de Război devenind sediul Muzeului Militar. La 15 iunie 1938, clădirea este puternic devastată din cauza unui incendiu provocat de un scurt-circuit la instalația electrică, iar avariile survenite în urma seismului din 1940 au dus la demolarea sa.

[4] Arhivele Statului, Fond Președinția Consiliului de Miniștri, Dosar nr. 12/1923.

[5] Monitorul Oficial, nr. 99/1919.

[6] Monitorul Oficial, nr. 123/1919.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Piatra tombală ce acoperă lăcaşul de veci al Eroului Necunoscut

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Dezvelirea „Mormântului Eroului Necunoscut" – altar de recunoştinţă al vitejilor neamului –, s-a înfăptuit prin îngrijirea acestei societăţi. În cel dintâi număr al revistei „Cultul eroilor noştri", suverana tuturor românilor nota: „trebuie să înălţăm monumente în amintirea lor şi să zidim biserici în care se vor citi rugile pentru odihna sufletului lor. Mulţi au murit fără să ştie care va fi sfârşitul, dacă am biruit sau am fost învinşi. Corpurile lor tinere zac în pământ şi niciodată nu le vom mai putea spune, că vitejiei lor datorăm biruinţa şi că ţara noastră este liberă şi mare!... De aceea trebuie să povestim faptele lor, să săpăm numele lor sfinte în piatră veşnică" [7].

După dezgroparea – cu toate onorurile militare şi datinile creştineşti –, şi ridicarea rămăşiţelor pământeşti a câte unuia dintre ostaşii anonimi căzuţi pe câmpurile însângerate de la Mărăşeşti, Mărăşti, Oituz, Tg.-Ocna, Jiu, Prahova, Bucureşti, Dobrogea, Ardeal şi Basarabia, osemintele au fost aşezate în 10 sicrie de stejar căptuşite cu tablă de zinc şi depuse în biserica „Adormirea Maicii Domnului" de la Mărăşeşti în ziua de 13 mai.

Pentru alegerea sicriului a fost desemnat la 14 mai de către ministrul de război, generalul George Mărdărescu, elevul Amilcar C. Săndulescu de la Liceul Militar „Dimitrie A. Sturdza" din Craiova, premiant şi orfan de război. El a îngenunchiat în faţa celui de-al patrulea sicriu şi cu vocea tremurândă a rostit cuvintele intrate în legendă „Acesta este tatăl meu!".

Astfel, eroul necunoscut, întruparea tuturor sufletelor într-o singură idee, simbolul jertfelor închinate pământului străbun, reînviază cultul morţilor.

O zi mai târziu, trenul special, împodobit cu stema ţării şi drapelul naţional, cu ghirlande de stejar şi brad, a părăsit Mărăşeştii îndreptându-se spre Bucureşti. Pe întregul itinerar, peroanele gărilor erau înţesate de lume, se oficiau servicii religioase, se ţineau cuvântări patriotice, asistenţa fiind impresionată până la lacrimi.

Între staţii – consemna ziarul «Universul» – lumea ce era la munca câmpului aştepta trecerea trenului şi era înduioşător să vezi cum ţăranii se descopereau, femeile îngenunchiau, ca un suprem şi ultim salut adus aceluia care s-a jertfit pentru ţară. Fie ca acest erou să servească ca un imbold al datoriei, tinerilor de azi" [8].

Încă de la Chitila-triaj, mulţimea ieşise în întâmpinarea trenului funerar, care la orele 18,00 ajuns în Gara de Nord, al cărei peron împodobit ca pentru cinstirea marelui dispărut, devenise neîncăpător. Erau prezente numeroase oficialităţi civile şi militare: Ion I. C. Brătianu, Iuliu Maniu, general Arthur Văitoianu, I. G. Duca, dr. C. I. Angelescu, general George Mărdărescu, general Traian Moşoiu, general Al. Averescu, Ion Inculeţ, general C. Coandă, Al. Vaida-Voievod şi mulţi alţii. Regele Ferdinand, îmbrăcat în uniforma de general a Regimentului de escortă regală şi cu buzduganul în mână, a trecut în revistă compania de onoare.

În faţa salonului regal special amenajat, locomotiva a oprit astfel, încât platforma pe care se afla sicriul din lemn aurit şi învelit în tricolor de mătase să fie chiar în faţa suveranului. Patru ofiţeri „Cavaleri ai Ordinului Mihai Viteazul" l-au depus pe un catafalc drapat cu steagul şi însemnele României.

După oficierea serviciului religios şi onoruri ostăşeşti, sicriul a fost aşezat pe un afet de tun, tras de opt cai. Carul mortuar a fost urmat de Principele Carol, elevul Amilcar Săndulescu, membrii Caselor civile şi militare ale Regelui şi moştenitorului tronului, miniştrii, demnitari ai statului, reprezentanţi ai clerului, un numeros public.

[7] „Cultul eroilor noştri", anul I, februarie 1920.
[8] „Universul", an XLI, nr. 126/17 mai 1923.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Începând cu orele 17,00, cortegiul a parcurs următorul traseu: Calea Griviţei, Calea Victoriei, Bdul Elisabeta, Schitul Măgureanu, Bdul Principele Mircea, Str. Arhivelor, Biserica Mihai Vodă.

Străzile şi casele erau pavazate prin grija municipalităţii, a primarului Capitalei, dr. Ion Costinescu. Peste tot se vedeau drapele, însemnele regale, mărcile judeţelor, splendide covoare naţionale şi îmbelşugate ghirlande de flori. Clopotele bisericilor au răsunat pe tot parcursul drumului.

Miile de bucureşteni, îmbrăcaţi în haine de sărbătoare erau masaţi pe trotoare.

O mare de capete se zăreau în pieţele Palatului Regal, Teatrului Naţional şi Cercului Militar, unde, la trecerea afetului mortuar, studenţii după ce l-au acoperit cu flori au declarat: *„generaţia care creşte aduce astfel un emoţionant omagiu celor mai valoroşi din generaţia care-i lasă o Românie Mare, un neam întregit"*. Au fost prezenţi şi elevii de la liceele „Gh. Lazăr", „Mihai Viteazul", „Matei Basarab", „Dimitrie Cantemir". Omagiul aviaţiei, o escadrilă formată din 4 avioane, a survolat cortegiul marelui dispărut până la biserica „Mihai Vodă". Decorul din pridvorul Sfântului lăcaş a fost realizat de un pluton din Regimentul de Căi Ferate, după schiţele pictorului Arthur Verona. Pe lângă stindarde şi cununi cu însemnele ţării, dinastiei regale şi judeţelor s-au montat vase în stil antic din care emana printre ghirlandele de flori, parfumul purificator de smirnă şi tămâie.

Asistat de înaltul cler, patriarhul Miron Cristea a oficiat serviciul divin, în tot acest timp, trupele dând onorul, iar muzica intonând „Imnul sacru".

În ziua de 16 mai, pelerinajul publicului a fost în flux continuu: tineri şi vârstnici, femei şi bărbaţi, ofiţeri, văduve şi invalizi de război.

De ziua Înălţării Domnului - 17 mai, începând cu orele 7 dimineaţa, bucureştenii s-au adunat pentru a saluta în venerabilă tăcere, trecerea carului mortuar al cărui traseu a străbătut străzile: Mihai Vodă, Calea Victoriei, Str. Carol, Splaiul Domniţa Bălaşa, Bdul Maria, Str. 11 Iunie.

În pavazarea Parcului Carol, o atenţie deosebită s-a acordat terasei „Cuza Vodă" aflată în faţa clădirii Muzeului Militar, unde se afla „Mormântul Eroului Necunoscut". A fost înălţată o estradă pentru membrii familiei regale, pentru demnitari civili şi militari, pentru înalte feţe bisericeşti, pentru personalităţi străine.

La orele 11,30 au sosit maiestăţile lor Regele Ferdinand şi Regina Maria, întâmpinaţi de primul ministru Ion I. C. Brătianu.

Măreţul car funerar era urmat de membrii guvernului, ai corpului diplomatic, ofiţeri şi veterani din cele trei războaie (1877, 1913, 1916).

Sicriul ridicat de cei patru Cavaleri ai Ordinului Mihai Viteazul a fost depus lângă mormântul proaspăt săpat. Mitropolitul - Primat, Miron Cristea şi Mitropolitul Pimen al Moldovei au oficiat un maiestos serviciu divin. Sirena Arsenalului Armatei şi clopotele bisericilor vesteau la orele 12,00, coborârea în lăcaşul de veci a Eroului Necunoscut. Timp de două minute orice activitate publică a fost întreruptă. Toate vehiculele s-au oprit, miile de trecători s-au descoperit smeriţi şi au rămas cu gândul la Marele Necunoscut.

În Capitală şi în întreaga ţară s-au petrecut scene impresionante. Cei care se aflau în trenurile oprite au coborât în câmp şi închinându-se au sărutat glia străbună, cinstind pe cel ce şi-a topit numele în nemurirea gloriei României întregite.

„Toate sufletele româneşti - a spus Regele Ferdinand -, toate inimile bat în clipele acestea solemne, pentru iubiţii lor eroi, care pe cât de mulţi la număr, tot pe atât de necunoscuţi, au pierit jertfindu-şi ce au avut mai scump, viaţa, pe altarul patriei. Înaintea lăcaşului de veşnică odihnă al Ostaşului Necunoscut, care simbolizează pe toţi

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

eroii anonimi morţi pentru întregirea neamului, ţara întreagă se înclină în momentul acesta. Tu, Ostaş Necunoscut, eşti al neamului întreg şi tu îi reprezinţi aici şi pe cei mari şi pe cei mici căzuţi în crâncenele lupte pentru înfăptuirea unităţii naţionale. Generaţiile viitoare vor binecuvânta în tine, mărirea şi înălţarea neamului nostru" [9].

Iar Ion I. C. Brătianu, relevând meritele nepreţuite ale sutelor de mii de eroi a declarat: „Mormântul tău, izvor de viaţă ca şi crucea Mântuitorului, dă viaţă în sfârşit acelora pentru care te-ai jertfit şi cărora vitejia ta le-a dobândit dreptatea pentru veacuri de urgie. În jurul tău se întinde în largele-i hotare, adevăratul monument al gloriei tale, România Mare" [10].

Suveranul ţării a depus pe sicriul sfânt înalta decoraţie „Virtutea Militară". Au mai fost depuse decoraţii şi coroane de flori din partea Franţei, Poloniei, Italiei, Iugoslaviei, Angliei, Americii, Cehoslovaciei, Greciei, Albaniei.

Steagurile ţării şi oştirii acoperite de glorie, însoţite de comandanţii marilor corpuri de armată au dat un ultim salut Eroului Necunoscut. În timpul coborârii sicriului în lăcaşul de veci, s-au tras 101 salve de tun.

Pe placa tombală au fost dăltuite următoarele cuvinte:

AICI DOARME FERICIT ÎNTRU DOMNUL OSTAŞUL NECUNOSCUT SĂVÂRŞIT DIN VIAŢĂ ÎN JERTFA PENTRU UNITATEA NEAMULUI ROMÂNESC. PE OASELE LUI ODIHNEŞTE PĂMÂNTUL ROMÂNIEI ÎNTREGITE. 1916–1919".

Ansamblului funerar executat după planurile sculptorului Emil Willy Becker în 1927 i s-a aprins prin grija Asociaţiei „Cultul Patriei" o frumoasă candelă cu foc nestins, iar la 28 octombrie 1934, s-a ridicat şi sfinţit o impresionantă cruce.

De-a lungul vremii, „Mormântul Eroului Necunoscut" a constituit un loc de pelerinaj, un adevărat altar pentru frumuseţea morală a sacrificiului, sublimul învăţământ pe care ni l-au dat cei ce şi-au jertfit viaţa pentru unirea întregii conştiinţe româneşti în vechile hotare istorice ale neamului.

O decizie brutală a dictaturii comuniste a hotărât ca Monumentul să fie strămutat şi amplasat la Mausoleul de la Mărăşeşti. Somnul de veci al Eroului Necunoscut a fost tulburat în noaptea de 22–23 decembrie 1958, când, în mare secret, rămăşiţele sale pământeşti au fost deshumate şi mormântul demontat, pornind spre noua destinaţie.

Un nobil act justiţiar s-a petrecut la 26 octombrie 1991, când tragicul periplu al „Mormântului Eroului Necunoscut" a luat sfârşit, regăsindu-şi liniştea sacră în parcul Carol.

SUMMARY

The Tomb of the Unknown Hero

by Maria Anca Stoenescu

After the World War I, Romania was among the first states which decided – following the French example – the raising of a monument dedicated to the ones who made their supreme sacrifice on the battlefield. On the Ascension Day – the 17-th of May 1923 – at five years after the Great Union of all Romanians in a single national state, the Monument of the Unknown Hero was inaugurated in King Charles' Park.

Through the ages, the monument has become a true pilgrimage place for the ones paying homage to those who shed their blood for the country.

By a brutal decision, the tomb was moved, în 1958, at the Mărăşeşti Mausoleum.It was returned in King Charles' Park by an act of justice, on October 26, 1991.

[9] „Universul", an XLI, nr. 133/24 mai 1923.

[10] „Cultul eroilor noştri", an IV, aprilie-mai 1923.

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro